

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №98
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«22» қыркүйекке 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «21» қыркүйек күні 21 сағаттан «22» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 21.09.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сағандыкова З. Есбусинова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Кизатова Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «22» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	<p>Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-14,0 мм), күндіз кей жерлерде қатты (15,0-30,0 мм). Кей жерлерде найзағай. Кешке кей жерлерде тұман. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с.</p> <p>2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 2-7 градус жылы.</p> <p>3000 м: Ауа температурасы түнде 2 градус аяз – 3 градус жылы, күндіз 0-5 градус жылы.</p>
Күнгеі Алатау	<p>Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-14,0 мм), күндіз кей жерлерде қатты (15,0-30,0 мм). Кей жерлерде найзағай. Кешке кей жерлерде тұман. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 7-12 градус жылы.</p>
Теріскей Алатау	<p>Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-14,0 мм), күндіз кей жерлерде қатты (15,0-30,0 мм). Кей жерлерде найзағай. Кешке кей жерлерде тұман. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.</p>
Жетісу Алатау	<p>Жауын-шашын (1,0-4,0 мм), күндіз кей уақыттарда қатты (15,0-20,0), (жаңбыр, сулы қар). Кей жерлерде найзағай. Түнде және таңертең тұман. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с.</p> <p>2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 5-10 градус жылы.</p> <p>3000 м: Ауа температурасы түнде 2 градус аяз-3 градус жылы, күндіз 2-7 градус жылы.</p>
Қырғыз Алатау	<p>Жаңбыр (1,0-7,0 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы болады.</p>
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	<p>Жаңбыр (1,0-7,0 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы болады.</p>
Талас Алатау (Түркістан облысы)	<p>Кей уақытта жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурсы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.</p>
Өгем жотасы	<p>Кей уақытта жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурсы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.</p>
Маңғыстау таулары	<p>Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 25-30 градус жылы.</p>
Сауыр	<p>Кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Жел батыстан, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.</p>
Тарбағатай	<p>Кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Жел батыстан, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20, кей жерлерде 12 градус жылы.</p>
Қазақстандық Алтай	<p>Жаңбыр (1,0-14,0 мм), кей жерлерде найзағай. Жел батыстан, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, кей жерлерде 12, күндіз 14-19, кей жерлерде 10 градус жылы.</p>

2023 жылғы 21 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде көпшілігінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Таудағы температуралық фон 11°C оң мәнінен 2°C теріс мәні аралығында. Бүгін таңғы сағат 6-да нөлдік изотерма 2928 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер 2023 ж. "21" қыркүйек

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лайлылық
				Макс. 20.09	Мин. 21.09	08 с. 21.09	Күндіз 20.09	Түнде 21.09	Орт. 20.09	08 с. 21.09	Орт. 20.09	Макс. 20.09	08 с. 21.09		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	2.3	-1.0		11.3							*	
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			-2.0			259	257				-1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			7.0			563	562				-1	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	7.4	2.0		8.8	6.5							*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			8.0			267	266	1.92	1.92	1.81	-1	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			9.0		19.0	106	104				-2	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			9.0			45	45	0.07	0.08	0.07	+2	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			8.0		16.0	186	184	1.29	1.29	1.08	-2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			10.0			244	244				+1	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			0			310	310	1.63	1.63	1.63	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			9.0			263	263				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			4.0		22.0	88	88				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			9.0			278	278	1.79	1.79	1.79	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			9.0		15.0	209	209	0.33	0.35	0.34	+1	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			11.0		8.0	283	281	4.07	4.07	3.77	-2	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			10.0		13.0	103	102	5.32	6.24	4.98	+2	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			11.0		1.0	209	208				-1	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			10.0		19.0	232	232				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	5.5	-0.4	1.0	9.9	1.7	935	939				+6	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			*			*	*				*	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			6.0		17.0	227	226	9.11	9.46	8.76	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026					4.6	91	90	0.99	1.08	0.90	0	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«22» қыркүйекке 2023 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік және орта таулы аймақтарда жауын-шашын түсті, қар сызығы 2600 м биіктікке дейін төмен түсті. Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты қар мен мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдануы жоғары. Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-14,0 мм), күндіз кей жерлерде қатты (15,0-30,0 мм). Кей жерлерде найзағай. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
	Күнгей Алатауы	Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-14,0 мм), күндіз кей жерлерде қатты (15,0-30,0 мм). Кей жерлерде найзағай. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
	Теріскей Алатау	Ауа температурасының ары қарай төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі іс жүзінде тоқтады. Жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар) (1,0-14,0 мм), күндіз кей жерлерде қатты (15,0-30,0 мм). Кей жерлерде найзағай. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасына төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жауын-шашын (1,0-4,0 мм), күндіз кей уақыттарда қатты (15,0-20,0), (жаңбыр, сулы қар). Кей жерлерде найзағай. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасына төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жаңбыр (1,0-7,0 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
	Талас Алатауы	Ауа температурасына төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жаңбыр (1,0-7,0 мм), түнде кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-17,0 мм) найзағай, бұршақ болады. Төмен ауа температураларына байланысты селдің түзілу ықтималдығы аз.
Түркістан	Талас Алатауы	Ауа температурасына төмендеуіне байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Кей уақытта жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	Кей уақытта жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-8,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Салыстырмалы түрде төмен ауа температурасына байланысты мұздықтардың еруі айтарлықтай баяулады. Жаңбыр (1,0-14,0 мм), кей жерлерде найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.